

Söderhavsdrommar – filateli från Tokelau

av Christer Brunström

Det finns mycket som tyder på att det man uppskattade under tonåren sedan dröjer sig kvar livet ut. Den musik jag lyssnade på i början av 1960-talet är fortfarande min favoritmusik. Exakt samma sak gäller mina filatelistiska intressen.

Mycket tidigt riktades mitt samlarintresse mot små för att inte säga mycket små områden. Med åren har detta minimalistiska frimärksintresse förstärkts. Under tonåren hängde det säkerligen samman med bristande ekonomiska resurser, vilket medförde att man nästan alltid måste hoppa över intressanta erbjudanden inom frimärkshobbyn.

I dagstidningen *Ny Tids* skrev den legendariske göteborgsfilatelisten Ture Heed varje vecka en liten krönika om frimärken. Han berättade inte sällan om mycket udda samlingsområden och texterna fängslade ofta min fantasi. Med tiden samlade Ture Heed alla dessa små texter i en bok - *Frimärken—Jorden runt* - som han gav ut på eget förlag med det något märkliga syftet att bevisa sitt filatelistiska kunnande efter hård kritik från ett par äldre samlare. Jag vill minnas att bokverket gjordes ner fullständigt av någon illasinnad recensent i *Svensk Filatelistisk Tidskrift*. Bland annat togs det faktum upp att Ture Heeds namnteckning fanns i slutet av varje krönika och det sågs som ett tecken på hur egotrippad författaren

Christer Brunström är född 1947 i Svarteborg i Bohuslän. Han är fil. mag. och har arbetat som språklärare. Numera ägnar han sig åt publicistisk verksamhet med frimärken som tema. Han är sedan många år sekreterare i Halmstads Filatelistförening.

TOKELAUÖARNA

TOKELAU är ett av de senare frimärksländerna, inte äldre än sedan 1948. Tokelau, som lär betyda Union, består av tre små ögrupper i det fjärran Söderhavet. De ligger norr om Samoa mellan 8 och 10 grader sydlig bredd. Ögruppen heter Atafu, Fakaofu och Nukunono. Fakaofu är störst med sina 64 atoller. Folket, 634 st, bor på en av dessa och brukar resten till planteringar av brödfrukt, taro och kokosnöt. Man besöker planteringarna en gång i veckan, det räcker på dessa lyckliga öar. Besök oftare är förbjudna.

NUKUNONO bildar en stor ring runt en djupvattenslagun. Folket där vart nästan utrotat av slavjägare från Peru en gång, och utgjorde 1947 endast 254 personer. Atafu liknar Fakaofu och räknar ung 400 inneboende.

karta över hela ögruppen och en särskild över Atafu och dess stora lagun.

NÄSTA MÄRKE 1 d. grön och orangebrun är ägnat Nukunono. En stor gräsklädd hydda med en palm är till vänster, till höger är kartan över den oregebundna atollen. Tredje märket visar en scen från Fakaofu, en palmklädd udde med hyddor till vänster och kartan över lagunen till höger. Fjärde märket hittills är bara ett övertryck, One shilling, på det första märket.

POSTKONTORET på Nukunono och Fakaofu består bara av ett avbalkat hörn inuti deras stora kommunala hydda, medan Aatafu har en särskild hydda, där man i en stor låda med hänglås förvarar den post, som väntar på att sändas.

POSTEN GÅR nämligen bara två gånger om året med en liten skonare Tagua om 240 ton, vanligen i maj och oktober. Utom post tar den med sig en last av kopra. Öarna kom under England redan 1916 och var tidigare under Gilbert & Ellices öarnas jurisdiktion. Stämplat från Tokelau under denna tid är dock ytterligt rara, både på grund av postgångens tillfällighet och postens ringa mängd. Till Nukunono flyger ibland även ett sjöflygplan och kastar ner en vattentät säck med post i lagunen, i övrigt får kanoter tas till hjälp.

Ture Heed

Ture Heeds krönika från 1961.

var. I verkligheten var det snarare ett layout-misstag när boken sammanställdes.

I motsats till recensenten hade jag och många med mig stor behållning av Heeds inspirerande skrivelser. I mitt fall var höjdpunkten krönikan om Tokelau Islands.

Här berättade Ture Heed att den lilla ögruppen i Söderhavet endast hade gett ut fem olika frimärken sedan starten 1948. Det var naturligtvis det perfekta samlingsområdet för en nybliven frimärksintresserad med mycket begränsad budget (om den ens existerade). Det dröjde inte länge förrän jag hade lyckats få tag i den första serien på tre valörer från 1948. Det skulle sedan dröja några år innan jag hittade de övriga två frimärkena.

På den här tiden sålde Posten internationella svars kuponger (IRC) som av mottagaren kunde bytas ut mot portot för ett svarsbrev. Det gav mig idén till ett ambitiöst projekt. Jag köpte en IRC av Vivan på Posten, skrev mitt namn och adress på ett kuvert, som jag lade i ett omslag adresserat till postmästaren på Atafu, Tokelau Islands. I mitt brev fanns naturligtvis också ett kortfattat meddelande i vilket jag bad postmästaren att returnera mitt kuvert, frankerat med frimärken från Tokelau Islands.

Efter månader av väntan dök plötsligt ett brev upp på den kombinerade järnvägs- och

poststationen i Brodalen utanför Lysekil. Det hade överlevt den långa resan tämligen väl och blev genast den stora rariteten i min samling.

Med tiden tog man bort Islands i landsnamnet och antalet nya frimärken ökade kraftigt. Många av dessa senare frimärken har intressanta motiv, men det är den första serien från 1948 som än idag har starkast dragningskraft på mig. Under alla dessa år har drömmen funnits att någon gång kunna besöka dessa svårtillgängliga öar.

Var ligger Tokelau?

Man behöver en riktigt detaljerad karta för att överhuvudtaget hitta Tokelauöarna. Enklast är nog att leta reda på Samoa och sedan söka sig norrut. Efter 450 km hittar vi atollen Fakaofu. Vi fortsätter vår imaginära resa men nu i mera nordvästlig riktning och hittar sedan efter 60 km Nukunono. Den tredje och sista atollen heter Atafu och den ligger ytterligare 90 km mot nordväst. De är alla tre typiska atoller som sticker upp ur den djupa oceanen.

Tokelau har en total landyta på blygsamma 10 km² vilket naturligtvis innebär att öarna endast kan försörja en mycket begränsad befolkning. Idag bor cirka 1.400 personer

på de tre atollerna men det finns betydligt fler Tokelaubor utomlands och då speciellt i Nya Zeeland där det finns fler än 6.800. Befolkningen är av polynesiskt ursprung och har etniskt och språkligt sett stora likheter med folket i Tuvalu.

De tre öarna är mycket låglänta. Faktum är att den högsta punkten ligger på blygsamma två meter över havet! Detta innebär att Tokelau i högsta grad ligger i riskzonen för att drabbas mycket hårt av konsekvenserna av stigande hav.

Tokelau har en medeltemperatur på 28 grader och en luftfuktighet på 80 %. Lyckligtvis känns klimatet behagligt tack vare den allestädes närvarande sjöbris. Öarna hem-söks sällan av cykloner, men vid de enstaka tillfällen detta hänt har befolkningen drabbats mycket hårt.

Ekonomi och dagligt liv

Utan ekonomisk hjälp från Nya Zeeland skulle Tokelau ha svårt att existera. Öborna försörjer sig på husbehovsjordbruk och fiske. Kokospalmen är fortfarande av mycket stor betydelse. Varje familj har i genomsnitt fem grisar. Många är anställda av "staten".

På varje atoll finns skola och ett litet sjukhus. På en av atollerna finns till och med ett litet hotell, men svårigheterna med transporter gör det långt ifrån enkelt att utveckla turistindustrin. Det Tokelau närmast kan erbjuda besökarna är dykupplevelser i laguner och runt reven. Kanske kan turisterna också införskaffa något konsthantverk tillverkat på öarna.

Fartyget *MV Tokelau* förbinder Tokelau med Samoas huvudstad Apia varannan vecka. Ett nytt, bekvämare och snabbare fartyg är på gång. Det kommer att reducera restiden från Apia till Tokelau till under ett dygn.

På ett område har Tokelau varit enormt framgångsrikt. Det tycks vara det enda landet i världen som till 100 % använder förnybar energi och det är solen som står för den.

FN har flera gånger uppmanat Nya Zeeland att se till att Tokelau blir en självständig

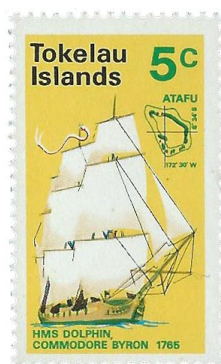
stat. Den internationella organisationen betraktar landet som en koloni. Vid ett par tillfällen har man genomfört folkomröstningar i frågan men hittills inte uppnått någon majoritet för självständighet. Redan i nuläget tycks folket på de tre atollerna ha väldigt mycket att säga till om beträffande hur det lilla landet ska styras. Man kan också fråga sig om det är realistiskt med ett självständigt Tokelau.

Tidig historia

De första européerna som besökte Tokelau var kapten John Byron med besättning ombord på *HMS Dolphin*. De kom till Atafu den 25 juni 1765 och Byron beskriver atollen som obebodd och täckt av skog inklusive mängder av kokospalmer. Han ritade en karta över ön som fick namnet Duke of York's Island och han trodde att engelsmännen var de första människor som någonsin satt sin fot på denna öde ö. Många i besättningen led av skörbjugg och det hoppades kapten Byron kunna komma till rätta med genom att fylla på lagren med kokosnötter.

Vid den här tidpunkten var Atafu mycket riktigt obebodd eftersom hela befolkningen hade flytt för att undkomma de krigare från Fakaofu som härjade i området.

Inom parentes kan nämnas att John Byron var farfar till den berömde poeten Lord Byron.

HMS Dolphin.

Kapten Byrons upptäckt av Atafu hade varit en ren slump men nästa besök på öarna hade ett annat syfte. År 1789 ägde det berömda myteriet på *HMS Bounty* rum och det brittiska amiralitetet sände genast krigsfartyg till stillahavsområdet för att försöka fånga myteristerna. Kapten Edward Edwards deltog i sökandet med *HMS Pandora* år 1790. Efter att ha besökt Tahiti riktade han sitt intresse mot obebodda öar och bland dessa fanns naturligtvis Atafu. Den 6 juni 1791 kom man fram till ön och upptäckte att där fanns hyddor men inga människor. Uppenbarligen användes ön för tillfälliga fiskeexpeditioner.

Edwards seglade sedan söderut mot ön som han döpte till Duke of Clarence's Island. Det man hittat var Nukunonu som var bebodd men befolkningen drog sig undan när engelsmännen landsteg på ön. Färden fortsatte sedan mot Samoa. Ännu hade ingen europeisk kontakt ägt rum med folket på Tokelauöarna och Fakaofu var fortfarande helt okänt.

HMS Pandora.

Det skulle sedan dröja hela 33 år innan nästa dokumenterade besök på Tokelauöarna ägde rum. År 1824 var kapten John Palmer med fartyget *Phoenix* på jakt efter valar i Stilla Havet och man nådde fram till Atafu den 11 augusti. Till besättningens stora överraskning visade sig Atafu vara befolkad och det kom strax flera kanoter ut till fartyget. Tokelauborna var inte direkt fredliga och visade stort intresse för alla järnföremål ombord. Det hela slutade med att besättningen fick mota bort besökarna.

Men fortfarande kände man inte till Fakaofu, den tredje ön i gruppen. Än en gång skulle ett myteri leda till ytterligare en upptäckt. Besättningen på det amerikanska valfångstfartyget *Globe* hade år 1824 mördat befälen och sedan tagit över fartyget. USA sände året efter krigsfartyget *USS Dolphin* för att ta fast myteristerna. Under sökandet kom man till en ö som antogs vara Nukunonu men mycket tyder på att det i verkligheten var Fakaofu. De möttes av ett hundratal kanoter fulla med spjutförsedda krigiska män som försökte stjäla det mesta ombord. Experter tror dock att författaren till denna beskrivning möjligen blandade ihop Fakaofu med en annan ö.

Senare historia

År 1846 drabbade en orkan Fakaofu med enorm skadegörelse som resultat. Sex år senare anlände katolska missionärer som fann att många människor levde i misär. Mer än 200 Tokelaubor förflyttades till andra ögrupper.

London Missionary Society kom till Tokelau för första gången 1858. Senare byggdes kyrkor och skolor på Atafu och Fakaofu.

År 1863 drabbades öarna av ytterligare en katastrof då slavjägare från Peru förde bort flera hundra öbor till arbete på plantager i Sydamerika. Ytterligare en omfattande raid ägde rum år 1868.

Under senare delen av 1800-talet etablerade sig bland annat handelsmän från Portugal och Tyskland på Tokelauöarna men antalet européer fortsatte att vara mycket begränsat.

Tokelau idag

Tokelau saknar både flygplats och hamn varför förbindelserna med omvärlden fortsatt är begränsade. Båten från Apia på Samoa behöver hela två dagars seglats för att nå fram till Fakaofu. Endast sjöflygplan kan användas för flygresor till Tokelau.

Det har dock gjorts väldiga framsteg på många områden. De flesta byggnader är

numera betydligt stabilare och man har väl utvecklad undervisning och sjukvård. På varje atoll finns en radiostation – Atafu FM, Fakaofu FM och Nukunonu FM – med lokala nyheter, utbildning, musik och mycket annat. Här kan man verkligen tala om när-radio!

Olika kristna missioners verksamhet på de tre atollerna har fått som följd att befolkningen är uppdelad i katolska och protestantiska samfund. De olika kyrkorna dokumenterades på en frimärksserie år 1985.

Här kan det vara lämpligt att nämna att öarna kallades Union Islands fram till 1946 då de bytte namn till Tokelau Islands. Sedan december 1976 är landsbeteckningen enbart Tokelau.

Tokelau ingår i Nya Zeeland och administreras från Tokelau Office i Apia på Samoa. De ekonomiska bidragen från Nya Zeeland är omfattande. Frimärksutgivningen har en viss betydelse och den sköts från Wellington i Nya Zeeland.

Tidig posthistoria

Tokelaus posthistoria hänger intimt samman med öarnas koloniala utveckling. År 1877 blev öarna ett brittiskt protektorat. År 1916 överfördes ansvaret för Tokelau till Gilbert & Ellice Islands men redan 1925 tog Nya Zeeland över förvaltningen. År 1948 blev Tokelau ett nyzeeländskt territorium. Dessa viktiga årtal finns med på en mycket enkelt utformad frimärksserie från 1969.

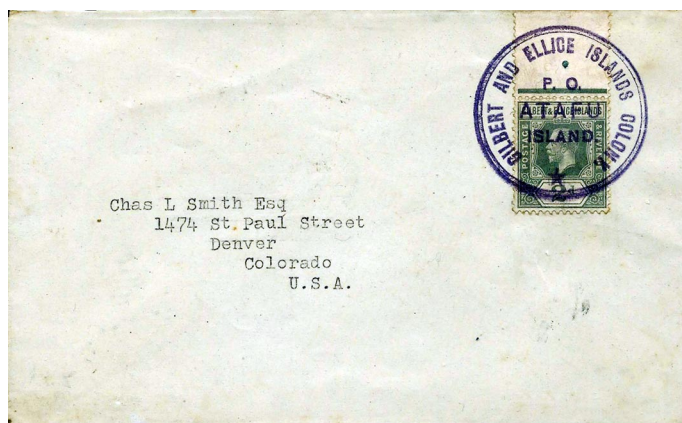

Förfilateli

År 1911 etablerades det första postkontoret på Atafu. Det finns brev från senare delen av 1800-talet bevarade i olika arkiv men de är mycket ovanliga. Några privata försändelser förekom i princip inte.

År 1916 fick Gilbert & Ellice Islands hand om administrationen av Union Islands och frimärken från denna koloni började användas på de tre postkontoren. Detta arrangemang varade sedan fram till 1925. Öarna administrerades av en distriktschef placerad i Funafuti, Ellice Islands.

Speciella stämplar introducerades nu för de olika atollerna. Nedan visas ett brev som postats på Atafu. Brev från perioden med användning av frimärken från Gilbert & Ellice Islands är mycket ovanliga.

Officiellt tog Western Samoa över ansvaret för Union Islands den 11 februari 1926, men i praktiken hade ändringen ägt rum redan i oktober året innan. Det blev nu nödvändigt att introducera nya poststämplar som hade texten UNION ISLANDS plus de olika atollernas namn. Dessa stämplat kom sedan i olika utföranden under de kommande åren fram till 1948 då öarna fick egna frimärken och nya poststämplar som reflekterade

det nya namnet TOKELAU ISLANDS. Namnbytet hade egentligen ägt rum två år tidigare.

Från 1926 till 1948 användes frimärken med landbeteckningen WESTERN SAMOA på Tokelauöarna.

Många filatelistiska försändelser producerades i samband med sistadagen för användandet av samoanska frimärken.

Flygpost

Det förekommer naturligtvis flygpostbrev från Tokelau men de har nästan alltid transporterats med båt till Apia och först därefter fortsatt resan med flyg.

Problemet är att det inte finns något lämpligt område på atollerna för att bygga en flygplats. Men det förekommer då och då flygningar från och till Tokelau med sjöflygplan som kan landa på lagunerna. Det har i allmänhet gällt allvarliga sjukdomsfall eller besök av höga dignitärer.

Vid slutet av 1940-talet genomförde det amerikanska flygvapnet regelbundna flygningar mellan Samoa och Okinawa. Man passerade då över Nukunonu. Pater Deihl i Apia hade ett viktigt budskap till kollegan pater Jepson på Nukunonu och radioförbindelserna fungerade inte. Tillsammans med T. T. C. Humphrey, Apias postmästare, kontaktade han det amerikanska flygvapnet. Man beslöt att en vattenrät postsäck skulle släppas ned över lagunen i Nukunonu.

Den första flygningen ägde rum den 8 januari 1947 och 45 brev ingick i posten. W. P. Costello, en frimärkshandlare på Fiji, fick reda på arrangemanget och beslöt att använda sig av denna nya möjlighet att sända brev till Tokelau. Han lät trycka upp ett antal brev som fick en trevlig vinjett och beskrivande text. 399 brev blev på detta sätt transporterade med flygplan från Apia till Nukunonu där de fick en ankomststämpel innan de sedan skickades vidare till Fiji. Det här visade brevet är poststämplat i Apia den 2 mars 1947. Det flögs därefter med en Douglas C47 Dakota som sedan gick ned till 100 meters höjd över lagunen där postsäcken kastades ut. Ett par unga killar paddlade sedan ut till mitten av lagunen och plockade upp säcken från botten för vidare transport till "postkontoret" för postbehandling.

Just detta system med "Air Drop Covers" existerade endast under 1947.

I slutet av 1960-talet tillbringade jag en vecka i den lilla franska byn Cros i Auvergne. Här fanns en liten speceriaffär, ett kafé och ett bageri men inget postkontor. Varje dag var det min uppgift att hämta några baguetter till våra måltider. Brödförsäljningen fanns i ett hörn i bagarens kök; inte sällan höll familjen på att äta när jag dök upp.

På de tre atollerna i Tokelau var förhållandena vid slutet av 1940-talet tämligen identiska med bageriet i Cros. Den lokala posttjänstemannen hade postkontoret i ett hörn hemma. Den lilla postmängden krävde inte några större lokaler.

Lång väntan på egna frimärken

Redan 1937 började det dyka upp önskemål om speciella frimärken för Union Islands. Det var naturligtvis otillfredsställande att man tvingades använda frimärken från Västra Samoa. Vid denna tidpunkt fanns endast valören 1 penny till salu på postkontoren. Myndigheterna i Nya Zeeland menade att behovet var alltför obetydligt för att trycka frimärken.

År 1938 kom ett förslag att övertrycka enpennyfrimärket från Västra Samoa med öarnas namn. Världskriget kom sedan emellan och inget hände med frimärksplanerna. År 1945 dök förslaget åter upp att trycka texten Tokelau Islands på ett enpenny frimärke från Västra Samoa. Även denna gång ställde sig myndigheterna kallsinniga till

förslaget. Senare samma år diskuterades en utgåva med valörerna 1 penny, 2d, 2½d, 6d och 1 shilling. I maj 1945 beslöts att utgåvan endast skulle bestå av valörerna ½ penny, 1d och 2d vilket ansågs fylla de postala behoven under överskådlig tid.

Motiven på de nya märkena skulle hämtas från fotografier tagna 1926 till en officiell rapport om Union Islands. År 1946 fundrade man på att lägga till valörerna 3d och 6d men de ansågs alltför höga.

Nyzeeländaren James Berry fick uppdraget att utforma frimärksmotiven som blev preliminärt klara redan under 1946 och i början av 1947 var de första essäerna färdiga. Tanken var att serien skulle ges ut den 1 april 1947 men det måste man skjuta på. Först i juni 1947 anlände provtrycken från tryckeriet till Nya Zeeland.

Ikke helt fullständigt gravyrprovtryck.

Frimärksserien på tre valörer gavs äntligen ut den 22 juni 1948. Frimärkena hade tryckts av Bradbury, Wilkinson & Co Ltd i London. Upplagorna var riktigt stora: ½d – 1.100 000; 1d – 2.000 000 och 2d – 2.000 000. Många av dessa frimärken kom sedan att övertryckas med nya valörer.

Hela den tryckta upplagan anlände till Nya Zeeland i början av 1948 och 150.000 exemplar av varje valör sändes sedan vidare till Apia, Västra Samoa.

Premiärutgåvan

Valören ½d visar en pojke som håller på med träsnideri framför en *fale fonu*, en slags möteslokal på Atafu. Till vänster finns en karta över ögruppen och till höger en mera detaljerad kartbild över atollen. Totalt såldes 212.480 exemplar. Den resterande delen av upplagan användes senare för att producera ett frimärke med valören 1 shilling år 1956.

Just denna lågvalör såldes i stora mängder till frimärkshandeln som sedan använde frimärkena vid framställning av frimärkspaket.

Otandat provtryck av ½ penny.

På frimärket med valören 1 penny hade man hämtat motivet från Nukunono (senare stavat Nukunonu). Det som avbildas är atollens sjukhus. Dessutom finns en kartbild över atollen med. Av detta frimärke övertrycktes sedan år 1967 564.000 med den nya valören 1 cent.

Otandat provtryck av 1 penny.

För valören 2 pence hade man valt att visa en vy över byn på Fakaofu sedd från lagunen. Även på detta frimärke finns en kartbild som visar hela atollen. Detta frimärke användes år 1967 för att producera frimärken med valören 2 cents. Totalt övertrycktes 628.200 frimärken på detta sätt.

Otandat provtryck av 2 pence.

Förstadagsbrev

Det skulle naturligtvis tillverkas förstadagsbrev med anledning av att Tokelau fick sina första egna frimärken år 1948. Det blev en komplicerad operation som krävde väldigt mycket av de inblandade.

Man hade låtit trycka inte mindre än 150.000 illustrerade kuvert hos ett tryckeri i Wellington, Nya Zeeland. Vinjetten var baserad på en teckning av den tidigare omnämnde Mr. T. T. C. Humphrey. Den visade skonaren *Taguavid* en atoll. Just detta fartyg besökte ofta öarna under perioden 1943 - 1947 varför den var ett mycket lämpligt motiv.

Mer än 100.000 frankerade kuvert hade sänts till Apia för att stämplas på den första försäljningsdagen på de tre atollerna. Man hade med sig lämpliga bord och stolar för att utföra arbetet. Vädret var dåligt och en av medhjälparna föll ur kanoten på väg över revet runt Fakaofu men kunde räddas.

Även vid Nukunono var vädret dåligt och flera kanoter kantrade i bränningarna. Lyckligtvis fanns inga brev ombord och först efter många timmar kunde breven föras iland för stämpling. På Atafu tycks transporten av breven ha fungerat utan större missöden.

Eftersom postkontoren fanns i ett hörn hemma hos postmästarna beslöts att breven i stället skulle stämplas i öarnas samlingslokaler eller *fonu*.

Trots alla svårigheter lyckades operationen och förstadagsbreven nådde sina adres-

sater runt om i världen. De utgör fortfarande de vanligaste posthistoriska objekten från Tokelau och det kan vara trevligt att veta att de faktiskt har stämplats på de tre atollerna.

Omvänt vattenmärke

Att samla King George VI perioden är en populär specialitet i Storbritannien. Det man speciellt inkluderar i sina samlingar är de olika tryckningarna och otaliga större eller mindre varianter.

Utgåvan från 1948 har egentligen endast en variant av betydelse och det är valören 1 penny som har upptäckts med omvänt vattenmärke. Intresset är så stort för denna typ av variant att den värderas till hela £ 275 i Stanley Gibbons Commonwealth & British Empire Stamps 1840 - 1970.

Kröningen 1953

År 1952 avled kung George VI och han efterträddes av dottern Elizabeth II. Detta var naturligtvis något som uppmärksammades stort i Storbritanniens kolonier och "dominions" runt om i världen. Eftersom Tokelau administreras av Nya Zeeland är drottning Elizabeth II på sätt och vis statschef även på de tre atollerna.

Den 25 maj 1953 kom Tokelaus hyllning till den nya drottningen. Man hade gjort det lätt för sig genom att helt enkelt ändra landsbeteckningen på det frimärke som Nya Zeeland gav ut samma dag. Valören var 3 pence.

Totalt trycktes 500.000 exemplar av kröningsfrimärket. Detta var naturligtvis en enorm upplaga för ett så litet land som Tokelau, men intresset från oss frimärkssamlare var också mycket stort. De oregelbundna förbindelserna med Tokelauöarna medförde dock att frimärket inte gavs ut där förrän den 16 juni trots att kröningen i London ägde rum den 2 juni.

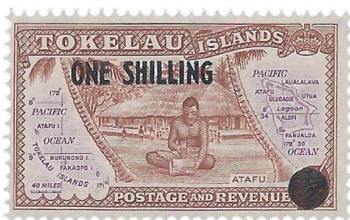

Övertrycket One Shilling

Vid mitten av 1950-talet började bristen på lämpliga frimärksvalörer bli något av ett problem på Tokelaus tre postkontor. Speciellt gällde detta när man ville posta någon mindre hantverksprodukt. Detta löste man genom att den 27 mars 1956 ge ut ett frimärke med valören 1 shilling. Man lät helt enkelt övertrycka restupplagan av 1/2 - pennyfrimärken från 1948 med den nya valören. Tryckningen utfördes av Government Printer, Wellington.

Totalt övertrycktes 887.520 exemplar vilket var hela restupplagan av 1/2 - pennyvalören från 1948. Denna valör fyllde inte längre någon funktion.

Det skulle sedan dröja hela tio år innan nästa utgåva kom.

Swains Island

Det finns en fjärde ö i Tokelaugruppen. Den heter Swains Island och upptäcktes vid slutet av 1830-talet av en Mr. Swains, som var kapten på ett valfångstfartyg. Den ligger omkring 160 km söder om Fakaofo.

Här bosatte sig Eli Jennings från New York med sin samoanska hustru år 1856. Ön ägs förmodligen än idag av familjen Jennings som ägnar sig åt kopraproduktion med hjälp av arbetskraft från de övriga Tokelauöarna.

Från 1916 till 1925 administrerades Swains Island som en del av Union Islands, men 1926 överlämnade Storbritannien ön till USA. Idag ingår den i Amerikanska Samoa.

Swains Island har nog aldrig haft ett eget postkontor. Eventuella brev har sänts med besökande fartyg till Pago Pago i Amerikanska Samoa eller Apia i Västra Samoa. Famil-

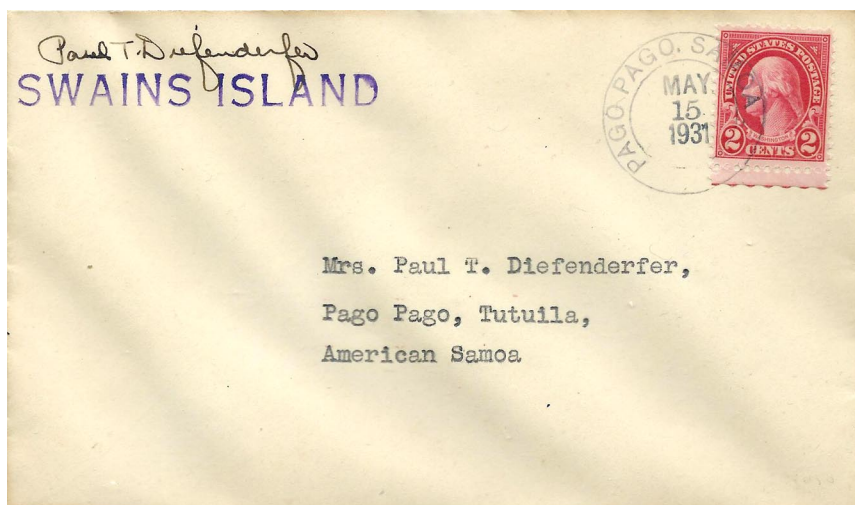
jen Jennings brukade på 1930-talet stämpla brev med rakstämpeln SWAINS ISLAND eller bara SWAINS. Sådana brev från 1930-talet är riktigt ovanliga. De är frankerade med frimärken från USA.

I litteraturen har det ibland berättats att Swains Island på 1930-talet endast hade en enda invånare. Detta är dock inte korrekt. År 1937 arbetade till exempel 125 Tokelau-bor på ön.

Hur gick det med drömmen?

Vid slutet av 1950-talet var det internationella resandet fortfarande mycket begränsat. Att någon gång kunna besöka Söderhavet och dess många önationer var naturligtvis en stor dröm för mig och väldigt många andra svenska ungdomar. Vi hade läst Bengt Danielssons böcker om det som vi nog uppfattade som ett lättsamt och behagligt liv på dessa för oss så exotiska öar.

Det är säkert väldigt få svenskar som någonsin besökt Tokelau. Ett undantag är resenären och författaren Anders Källgård som vistades på Atafu några månader 1986 i samband med ett forskningsprojekt. Han har berättat om sin vistelse och om folket på öarna i sin bok *Öar*.

Brev från Swains Island sänt till Pago Pago år 1931.

Bland annat skriver Källgård om hur den nyzeeländske ministern för öterritorier år 1965 föreslog att befolkningen på Tokelau skulle förflyttas till Nya Zeeland. Orsaken skulle vara "atollernas mycket begränsade ekonomiska och sociala framtid." Fram till mars 1975 hade 528 polynesier från Tokelau flyttat till ett nytt liv i Nya Zeeland. Källgård konstaterar att deras materiella standard lik-som deras blodtryck steg.

År 1975 avvecklades den organiserade förflyttningen till Nya Zeeland vilket var ett starkt önskemål från befolkningen på öarna. Idag finns det fler Tokelaubor i Nya Zeeland än på de tre atollerna.

Ett besök på Tokelau blir nog aldrig verklighet för min del. Trots enorma framsteg inom internationellt resande är det fortfarande mycket svårt att ta sig till Tokelau. Sista biten från Apia på Samoa måste ske med båt och det är långt mellan segelturerna.

Efter mer än ett halvt sekel fångar fortfarande de tre obetydliga frimärkena från 1948 min fantasi. Vi är säkert enormt många frimärkssamlare, som gjort denna typ av långresor utan att lämna vår bostad.

Litteratur

Burgess, A. H.,

The Postal History & Postage Stamps of the Tokelau/Union Islands.

Leeds 1977, senare upplagor finns.

McQuarrie, Peter,

Tokelau - People, Atolls and History. Wellington 2007.

Källgård, Anders,

Öar.

Göteborg 2004.

Peat, Neville,

Tokelau Atoll Associate of New Zealand. (odaterad)

Stanley Gibbons Commonwealth & British Empire Stamps.

För de som söker ytterligare information om dagens Tokelau rekommenderas den officiella hemsidan på Internet.

